

Kultura fizyczna i pedagogika - nauka, wyzwania i praktyka

Monografia

Фізична культура та педагогіка - наука, виклики та практика

Монографія

Redakcja naukowa (Наукове редагування)

Nataliia Tsyhanovska (Наталія Цигановська)

Dariusz W. Skalski (Даріуш В. Скальські)

Bogdan Kindzer (Богдан Кіндзер)

**Starogard Gdański-Charków-Lwów
Старогард Гданський-Харків-Львів**

2025

***Kultura fizyczna i pedagogika
- nauka, wyzwania i praktyka***

Monografia

***Фізична культура та педагогіка - наука,
виклики та практика***

Монографія

Redakcja naukowa (Наукове редагування)

***Nataliia Tsyhanovska (Наталія Цигановська)
Dariusz W. Skalski (Даріуш В. Скальскі)
Bogdan Kindzer (Богдан Кіндзер)***

Starogard Gdański - Charków - Lwów
Старогард Гданський - Харків - Львів
2025

Pomorska Szkoła Wyższa, m. Starogard Gdański
przy udziale: Charkowskiej Państwowej Akademii Kultury, m. Charków,
Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Kultury Fizycznej
im. Ivana Boberskiego, m. Lwowie

Поморська Школа Вища, м. Старогард Гданський
за участю: Харківської державної академії культури, м. Харків,
Львівського державного університету фізичної культури
Івана Боберського, м. Львів

Konsultant naukowy monografii / Наукові консультант монографії:

Igor Grygus, prof. dr hab. nauk medycznych
dyrektor Instytutu Edukacji i Nauki Ochrony Zdrowia Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Wodnej
i Zarządzania Zasobami Naturalnymi (m. Równe, Ukraina)

Igor Grygus, доктор медичних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту охорони здоров'я Національного університету водного
господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)

Recenzenci / Рецензенти:

Alla Solianyk, prof. dr hab. nauk pedagogicznych
Prorektor ds. Naukowych, Charkowska Państwowa Akademia Kultury (m. Charków, Ukraina)
Алла Соляник, професор, доктор педагогічних наук,
проректор з наукової роботи Харківської державної академії культури (м. Харків, Україна)

Ewa Zieliński, doktor nauk o zdrowiu,
adiunkt w Katedrze Medycyny Ratunkowej Collegium Medicum w Bydgoszczy,
Uniwersytet Mikołaja Kopernika (m. Toruń, Polska)

Ewa Zieliński, кандидат медичних наук,
доцент кафедри невідкладної медицини Collegium Medicum у Бидгощі,
Університет Миколи Коперника (м. Торун, Польща)

Korekta, skład i łamanie / Корекція, склад та розбивка:

Dariusz W. Skalski / Даріуш В. Скальські
Nataliia Tsyhanovska / Наталія Цигановська

Projekt okładki / Дизайн обкладинки:

Nataliia Tsyhanovska / Наталія Цигановська
Dariusz W. Skalski / Даріуш В. Скальські

Patronat naukowy monografii:
POLSKIE TOWARZYSTWO NAUK

Pomorska Szkoła Wyższa, m. Starogard Gdański
przy udziale: Charkowskiej Państwowej Akademii Kultury, m. Charków
i Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Kultury Fizycznej
im. Ivana Boberskiego, m. Lwowie

Поморська Школа Вища, м. Старогард Гданський
за участю: Харківської державної академії культури, м. Харків
і Львівського державного університету фізичної культури
Івана Боберського, м. Львів

Zawartość tej monografii jest objęta: *Creative Commons Attribution 4.0 International*
Niniejsza monografia została opublikowana w wersji cyfrowej na <https://zenodo.org/>
Licencja CC-BY

Зміст цієї монографії охоплюється: *Creative Commons Attribution 4.0 International*
Ця монографія була опублікована в цифровій версії на <https://zenodo.org/>
Ліцензія CC-BY

Opublikowano na zenodo / Опубліковано на zenodo: <https://zenodo.org>
DOI: 10.5281/zenodo.18022156

Liczba znaków ze spacjami: 708 249
Liczba grafik: 52 x 1 000 znaków (ryczałt) = 52 000 znaków
Razem: 760 249 znaków
19,006 arkusza wydawniczego
Stron: 327

Кількість символів з пробілами: 708 249
Кількість графіки: 52 x 1000 символів (фіксований показник) = 52 000 символів
Всього: 760 249 символів
19,006 видавничого аркуша
Сторінок: 327

Copyright © Pomorska Szkoła Wyższa
Starogard Gdański 2025
Авторське право © Поморська Школа Вища
Старогард Гданський 2025

WYDAWNICTWO UCZELNIANE

Pomorska Szkoła Wyższa
ul. Kościuszki 112/114,
83–200 Starogard Gdański
tel. +48 58 563 00 90
sekretariat@pwspsig.edu.pl

ВИДАВНИЦТВО УНІВЕРСИТЕТУ

Поморська Школа Вища
вул. Костюшка 112/114,
83–200 Старогард Гданський
тел. +48 58 563 00 90
sekretariat@pwspsig.edu.pl

przy udziale: Charkowskiej Państwowej Akademii Kultury, m. Charków,
Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Kultury Fizycznej
im. Ivana Boberskiego, m. Lwowie
за участю: Харківської державної академії культури, м. Харків,
Львівського державного університету фізичної культури
Івана Боберського, м. Львів

ISBN 978-83-974707-8-1

SPIS TREŚCI (ЗМІСТ)

OD REDAKTORÓW NAUKOWYCH
(ВІД НАУКОВИХ РЕДАКТОРІВ)

Nataliia Tsyhanovska, Dariusz W. Skalski, Bogdan Kindzer 9

WSTĘP (ВСТУП)

Nataliia Tsyhanovska, Dariusz W. Skalski, Bogdan Kindzer 12

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 1

**ПСИХОФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ
PSYCHOPHYSICAL TRAINING OF MILITARY PERSONNEL
IN MODERN CONDITIONS**

Андрій Андрес 16

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 2

**ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ
ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНІВ-ВАЖКОАТЛЕТІВ
THE USE OF VIRTUAL REALITY IN THE PSYCHOLOGICAL TRAINING
OF WEIGHTLIFTERS**

Ліліана Рядова 39

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 3

**РОЛЬ СПОРТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ПІДВИЩЕННІ СПОРТИВНИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ БАСКЕТБОЛІСТІВ
THE ROLE OF SPORTS PSYCHOLOGY IN IMPROVING THE SPORTS
RESULTS OF BASKETBALL PLAYERS**

Олена Кравченко 56

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 4

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ І МЕТОДОЛОГІЧНИХ
АСПЕКТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ КРАЇНАХ СВІТУ
COMPARATIVE ANALYSIS OF THEORETICAL
AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION OF THE
PHYSICAL EDUCATION PROCESS OF HIGH SCHOOL STUDENTS
IN UKRAINE AND OTHER COUNTRIES OF THE WORLD**

Олександр Орлов, Лариса Гуніна-Орлова 88

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 5

**ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ ТА МОТИВІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ
ВИХОВАННЯМ І СПОРТОМ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
STUDY OF ATTITUDES AND MOTIVATIONS TOWARDS PHYSICAL
EDUCATION AND SPORTS AMONG STUDENTS OF HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS**

Діана Бермудес 126

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 6

**ХАРАКТЕРИСТИКА ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
CHARACTERISTICS OF THE VALUE-MOTIVATIONAL SPHERE OF
STUDENT YOUTH IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Дмитро Балашов 156

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 7

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES
IN THE TRAINING OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Михайло Лянной 186

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 8

**PROBLEMY TRENINGU TAKTYCZNEGO W WIELOLETNIM
SZKOLENIU KWALIFIKOWANYCH SZACHISTÓW W WARUNKACH
SZKOLENIA ONLINE
PROBLEMS OF TACTICAL TRAINING IN LONG-TERM TRAINING
OF QUALIFIED CHESS PLAYERS IN ONLINE TRAINING
CONDITIONS**

Oleksandr Prokhorov 202

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 9

**ІННОВАЦІЇ У ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ
ФІЛОСОФІЇ (PHD): ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ**
**INNOVATIONS IN THE CONTENT OF TRAINING FUTURE DOCTOR
OF PHILOSOPHY (PhD):**
THE EXPERIENCE OF UKRAINE AND POLAND

Олена Семенов 216

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 10

**ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ У ПІДГОТОВКУ PHD У ЗАКЛАДОВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЄС**
**INTEGRATING AI TECHNOLOGIES INTO PHD TRAINING
IN EU HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Марина Бойченко 237

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 11

**GREENCOMP ЯК СКЛАДОВА ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ:
ДОСВІД УНІВЕРСИТЕТІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ТА УКРАЇНИ**
**GREENCOMP AS A COMPONENT OF TRANSVERSAL COMPETENCES
OF FUTURE DOCTOR OF PHILOSOPHY: THE EXPERIENCE OF
UNIVERSITIES IN THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE**

Аліна Сбруєва 249

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 12

**СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**
**MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE TRAINING
OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
OF UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION**

Ірина Проценко 275

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 13

**ROLA NAUCZYCIELA WE WSPÓŁCZESNEJ RZECZYWISTOŚCI
EDUKACYJNEJ**
THE ROLE OF THE TEACHER IN TODAY'S EDUCATIONAL REALITY

Dawid Czarnecki, Nataliia Tsyhanovska, Dariusz W. Skalski 293

ROZDZIAŁ NAUKOWY (НАУКОВИЙ РОЗДІЛ) 14

**WPLYW STYLU PRACY NAUCZYCIELA NA POSTAWY
I ZACHOWANIA UCZNIÓW**

**THE INFLUENCE OF A TEACHER'S WORKING STYLE ON PUPILS'
ATTITUDES AND BEHAVIOUR**

Dawid Czarnecki, Nataliia Tsyhanovska, Dariusz W. Skalski, Bogdan Kindzer...306

NOTKI O AUTORACH (ПРИМІТКИ ПРО АВТОРІВ).....321

**ІННОВАЦІЇ У ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ (PHD):
ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ**

**INNOVATIONS IN THE CONTENT OF TRAINING FUTURE
DOCTOR OF PHILOSOPHY (PhD):
THE EXPERIENCE OF UKRAINE AND POLAND**

Олена Семеног

*Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка,
м. Суми,*

Анотація. Інновації у змісті підготовки майбутніх докторів філософії (PhD) є ключовим чинником модернізації вищої освіти та розвитку наукового потенціалу у світі, зокрема в Україні та Польщі. **Метою статті** є виявлення та порівняльний аналіз інновацій у змісті професійної підготовки здобувачів PhD в Україні та Польщі, визначення тенденцій, чинників та можливостей удосконалення національної моделі докторської освіти, а також оцінка інтеграції європейських наукових цінностей у національні програми.

У дослідженні використано комплекс **методів**, що забезпечив всебічне розуміння процесів модернізації PhD-підготовки: теоретичний аналіз, порівняльно-педагогічний метод, контент-аналіз нормативних документів та освітньо-наукових програм, а також емпіричне вивчення практик провідних університетів (спостереження, інтерв'ю, фокус-групи). Матеріалом для дослідження стали стратегічні документи ЄС, нормативні акти України та Польщі, відкриті освітньо-наукові програми докторських шкіл, наукові публікації та аналітичні звіти, а також результати міжнародних проєктів, зокрема ESPERIDTA.

Результати. Проведений аналіз засвідчив, що українські PhD-програми поступово інтегрують цифрові технології, враховують компетентнісний підхід, трансверсальні навички, академічну добросовісність та стійкість у дослідницькій діяльності. Польські докторські школи впроваджують модульні програми, індивідуальні дослідницькі плани, міждисциплінарні практики, акцентують увагу на академічній мобільності, етичних стандартах та розвитку управлінських і цифрових компетентностей. Обидві країни демонструють

прагнення гармонізувати національні стандарти з європейськими рамками, забезпечуючи розвиток автономного та відповідального дослідника.

Висновки. Ефективна модернізація змісту PhD-підготовки потребує поєднання нормативної бази, інноваційних освітніх практик та інтеграції європейських наукових цінностей. Подальші перспективи включають розробку інституційних стратегій, міждисциплінарних програм, розвиток міжнародної співпраці, формування цифрових та академічних компетентностей здобувачів PhD.

Ключові слова: підготовка PhD, інновації у змісті освіти, докторські школи, академічна доброчесність, міждисциплінарність.

Abstract. Innovations in the content of doctoral training are a key factor in modernizing higher education and developing research capacity worldwide, particularly in Ukraine and Poland. **The purpose of this article** is to identify and comparatively analyze innovations in the professional preparation of PhD candidates in Ukraine and Poland, to determine trends, driving factors, and opportunities for improving the national model of doctoral education, as well as to assess the integration of European research values into national programs.

The study employed a comprehensive set of qualitative **methods** to ensure an in-depth understanding of PhD training modernization in both countries, including theoretical analysis, comparative-pedagogical methods, content analysis of regulatory documents and educational programs, and empirical investigation of leading universities' practices (observations, interviews, focus groups). The research materials comprised European Union strategic documents, Ukrainian and Polish regulatory acts, publicly available PhD program curricula, scholarly publications, analytical reports, and outcomes from international projects, including ESPERIDTA.

Results indicate that Ukrainian PhD programs are gradually integrating digital technologies, a competency-based approach, transversal skills, academic integrity, and resilience in research activities. Polish doctoral schools implement modular programs, individualized research plans, interdisciplinary and internationalized practices, emphasizing academic mobility, ethical standards, and the development of managerial and digital competencies. Both countries demonstrate efforts to harmonize national standards with European frameworks, fostering the development of autonomous and responsible researchers.

Conclusions. Effective modernization of PhD training content requires the combination of normative frameworks, innovative educational practices, and integration of European research values. Future perspectives include developing

institutional strategies, interdisciplinary programs, international collaboration, and fostering digital and academic competencies among PhD candidates.

Keywords: PhD training, educational content innovations, doctoral schools, academic integrity, interdisciplinarity.

Вступ. Глобальні суспільні зміни, цифровізація, воєнні та гуманітарні кризи, а також інтенсифікація міжнародної співпраці актуалізують потребу оновлення змісту професійної підготовки докторів філософії. Докторська освіта інтегрується в соціально-економічні, культурні й технологічні процеси, що зумовлює нові вимоги до компетентностей сучасного дослідника.

Особливої гостроти проблема модернізації змісту PhD-підготовки набуває в умовах повномасштабної російської агресії проти України. Війна стала безпрецедентним викликом для академічної спільноти: руйнування наукової інфраструктури, вимушене переміщення здобувачів і науковців, психологічна напруга, зростання потреби в цифрових інструментах і дистанційних форматах досліджень. За таких умов університети України змушені впроваджувати інноваційні практики, спрямовані на забезпечення стійкості, безперервності та якості докторської освіти, створювати нові моделі академічного супроводу здобувачів, гнучкі освітні траєкторії, нові формати психологічної, організаційної та дослідницької підтримки.

Модернізація докторської підготовки докторів філософії в Україні відбувається з урахуванням європейських освітніх політик, що визначені у стратегічних документах: Salzburg Principles (2005), Salzburg II Recommendations (2010), European Research Area Policy Agenda (2022), Bologna Implementation Report (2024), Tirana Communiqué (2024). У документах наголошується на компетентнісному підході, дотриманні академічної доброчесності, розвитку відкритої науки, міждисциплінарності та інтернаціоналізації. Гармонізація національних систем з європейськими рамками сприяє підвищенню якості підготовки здобувачів PhD, мобільності й конкурентоспроможності молодих учених.

Українська докторська освіта додає цьому процесу особливий вимір стійкості (resilience), що проявляється в адаптивності, спільній відповідальності та високому рівні соціальної залученості. Особливої ролі набуває формування етичних цінностей, норм і поведінкових моделей учасників освітнього процесу, а також підготовка здобувачів не лише як дослідників, а й і як майбутніх викладачів, здатних забезпечувати освітній процес в умовах воєнного часу. Україна формує унікальну модель докторської

освіти «в умовах кризи», яка в таких складних умовах відповідає європейським стандартам.

Актуальність дослідження посилюється євроінтеграційним курсом України: у 2022 – 2024 рр. суттєво активізувалася участь українських ЗВО у програмах Європейського Союзу, тривають реформи, спрямовані на зближення вищої освіти з європейськими стандартами. Зокрема це стосується модернізації змісту PhD-підготовки відповідно до Європейської та Національної рамок кваліфікацій (EQF/NQF) рівня 8, уніфікації вимог до результатів навчання, оновлення методології дослідницької діяльності, розширення спектра академічних та соціальних компетентностей.

Досвід Польщі в модернізації докторської освіти надзвичайно цінний для України. Спільність історичного та культурного контекстів, активна українсько-польська академічна співпраця упродовж багатьох років, зокрема 2022 – 2025 рр. відкривають можливості для адаптації успішних польських практик. Польща пройшла шлях структурних реформ: створено мережу докторських шкіл, які працюють за компетентісно орієнтованою моделлю; інтегровано європейські стандарти якості, відчутний розвиток дослідницького наставництва та інтернаціоналізації університетів.

Наукові школи, що сформувалися в Україні та Польщі під керівництвом провідних учених у галузі педагогіки, філософії освіти, психології, вирізняються високим рівнем наукової продуктивності й міжнародного визнання. Тематика їхніх досліджень охоплює широкий спектр актуальних проблем: педагогіку праці, міжкультурну освіту, педагогічну майстерність, андрагогіку, акмеологію, дидактику, історію освіти, розвиток педагогічної обдарованості тощо. Сформований науковий доробок становить міцну методологічну та концептуальну основу для розвитку сучасних докторських програм у галузі освіти.

Отже, інновації у змісті професійної підготовки здобувачів PhD є не лише вимогою часу, а й ключовим чинником розвитку національної науки, інтернаціоналізації університетів та поглиблення інтеграції України до європейського академічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика модернізації змісту професійної підготовки докторів філософії в європейському та національному контекстах є предметом активних наукових дискусій. Зальцбурзька декларація [21] та Європейський кодекс дослідницької доброчесності (2017) [6], сучасні європейські студії (S.Abdi, D.Pizzolato, B.Nemery, K. Dierickx [3]) наголошують на тому, що аспіранти мають бути підготовлені не лише як висококваліфіковані науковці, а й як соціально відповідальні особистості, котрі володіють культурою наукового пошуку,

здатні діяти відповідно до етичних норм, працювати в міждисциплінарних командах.

Для України інтеграція європейських наукових цінностей у підготовку докторантів є як вимогою часу, так і стратегічною можливістю. О.Фаст [13] зауважує на важливості зміцненні академічної культури та підтримці молодих дослідників в умовах воєнних викликів. Вагомою складовою є також гармонізація освітньо-наукових програм підготовки здобувачів PhD зі стандартами Європейської зони вищої освіти (ЕНЕА) та Європейської дослідницької зони (ERA).

Європейські наукові дискусії підтверджують трансформаційну динаміку докторської освіти: L.Zinner, B.Lindorfer та O'Reilly [27] аналізують моделі управління докторською підготовкою; S.Cardoso [7] розглядає трансформацію докторських програм крізь призму суспільних потреб і очікувань здобувачів, акцентує на важливості індивідуалізованих та гнучких траєкторій навчання. M.Kovačević, A.Bitušiková та T.Dagen [17] аналізують, як політики ЄС сприяють переосмисленню докторської освіти, посилюють її структурність, інклюзивність, адаптованість.

Проблема модернізації докторської освіти розглядається як ключовий чинник соціокультурних трансформацій. У монографії «Міжнародний освітній простір: розвиток в умовах соціокультурної трансформації» за ред. Н.Авшенюк, Г.Товканець (2025) [1] підкреслено, що оновлення моделей підготовки дослідників забезпечує сталий розвиток суспільства, активізує міжкультурну комунікацію й розширює міжнародне наукове співробітництво. Автори наголошують на необхідності формування компетентнісних і ціннісних засад підготовки нової генерації дослідників. M.Korda, N.Fedchyshyn, A.Shulhai, I.Klishch та O.Shevchuk [16] узагальнюють традиції докторської підготовки в країнах ЄС і пропонують шляхи їх адаптації в закладах вищої освіти та науково-дослідних установах України.

Таким чином, огляд сучасних європейських та українських досліджень демонструє, що проблематика інновацій у змісті PhD-підготовки розвивається в тісному зв'язку з реформуванням освітньої політики, міжнародною інтеграцією та необхідністю підготовки конкурентоспроможних дослідників для глобального наукового простору.

Попри значну кількість наукових праць з питань докторської світи в Європі та Україні, низка аспектів залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, не здійснено ґрунтовного порівняльного аналізу інновацій у змісті професійної підготовки здобувачів докторського ступеня в Україні та Польщі в умовах воєнних викликів та євроінтеграційних змін; недостатньо розкрито

механізми інтеграції європейських наукових і етичних цінностей у структуру і зміст освітньо-наукових програм; потребує подальшого вивчення питання формування професійних і трансверсальних компетентностей майбутніх викладачів і дослідників, діяльності докторських шкіл та університетів України та Польщі в умовах воєнного часу й цифрової трансформації.

Матеріал та методи. Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі інновацій у змісті професійної підготовки здобувачів PhD в Україні та Польщі на основі характеристики нормативних засад, огляду освітніх практик щодо інтеграції європейських наукових цінностей, визначення тенденцій, чинників та можливостей удосконалення національної моделі PhD- освіти.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на поєднанні теоретичного аналізу, порівняльно-педагогічного методу та елементів емпіричного вивчення практик ЗВО, що забезпечує комплексне висвітлення процесів модернізації змісту PhD-підготовки в Україні та Польщі. У роботі використано стратегічні документи ЄС (Salzburg Principles, ERA Policy Agenda, Bologna Implementation Report, Tirana Communiqué), нормативні акти Польщі та України щодо організації докторської освіти; освітньо-наукові програми та відкриті матеріали докторських шкіл Польщі та українських університетів; наукові публікації та аналітичні звіти та статті з означеної проблематики; матеріали міжнародного проекту «*ESPERIDTA – European Studies for Supporting Polish Education and Research in Digital Transformation: Interdisciplinary Approach*» (Grant Agreement No. 101172710 – ESPERIDTA – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH).

Методи і методологічні підходи відображають складність і поліфункціональність явища. Системний підхід розглядає PhD-підготовку як відкриту, динамічну систему взаємопов'язаних компонентів: цілей, змісту, методів, форм організації, результатів і умов. Компетентнісний підхід визначає PhD-підготовку через систему компетентностей, що мають бути сформовані у докторанта: дослідницькі, академічні, цифрові, етичні компетентності. Порівняльно-педагогічний аналіз враховуємо для зіставлення моделей підготовки докторів філософії; контент-аналіз - для виявлення сучасних трендів у модернізації змісту PhD-освіти. Акмеологічний підхід акцентує увагу на розвитку особистісного потенціалу докторанта, здатності до саморегуляції, самоосвіти, самоменеджменту, створення індивідуальних траєкторій. Культурологічний підхід передбачає освітні компоненти, що формують культуру наукової комунікації, академічну етику, повагу до інтелектуальної власності.

Результати дослідження. Результати проведеного дослідження представлено у трьох взаємопов'язаних вимірах. **По-перше**, проаналізовано ключові документи Європейського Союзу, що визначають концептуальні засади розвитку докторської освіти та оновлення змісту PhD-підготовки (European Commission, 2020, 2021, 2024 [8-10]). Це створює теоретико-нормативне підґрунтя для осмислення сучасних підходів до формування змісту докторських програм у країнах ЄС. **По-друге**, досліджено інновації у змісті підготовки здобувачів PhD в закладах вищої освіти України, що виявляються в модернізації освітньо-наукових програм, посиленні дослідницького компонента, інтеграції цифрових технологій, а також у поступовому наближенні національних стандартів до європейських вимог. **По-третє**, проаналізовано інноваційні підходи до змісту професійної підготовки здобувачів PhD у Польщі, зокрема діяльність докторських шкіл, а також інституційні стратегії, спрямовані на забезпечення міждисциплінарності, академічної доброчесності та активного використання цифрових інструментів у дослідницькій підготовці. Обрана структура дає змогу простежити логічний взємозв'язок між європейськими ціннісно-нормативними орієнтирами та їхнім утіленням у практики підготовки докторів філософії в Україні та Польщі.

1.Європейські наукові цінності як основа оновлення змісту PhD-підготовки.

Окреслимо окремі аспекти європейських документів та наукових дискусій щодо розвитку докторської освіти, які формують концептуальні засади оновлення змісту підготовки здобувачів PhD в Європейському Союзі (European Commission, 2020, 2021, 2024 [8-10]; Cardoso [7]; L.Zinner, B.Lindorfer, A.O'Reilly [27]).

Еволюція структурних змін у докторській освіті простежується від часу розроблення Salzburg Principles (2005) [21]. У документі подано характеристику докторанта як молодого дослідника, здатного до самостійного наукового пошуку та відповідального прийняття рішень. Докторські програми були задекларовані як дослідницько-орієнтовані і такі, що мають забезпечувати ґрунтовну підготовку з методології наукових досліджень. Salzburg II Recommendations (2010) [22] підкреслили необхідність розвитку якісного наукового наставництва, підтримки докторантів і створення сприятливих умов для їх ефективної роботи.

Сучасні підходи європейських університетів до модернізації докторської освіти представлені у звітах *Council for Doctoral Education (EUA-CDE)*, зокрема *Report I, «Doctoral Education in Europe Today: Enhanced*

Structures and Practices for the European Knowledge Society» [11; 12]. Серед ключових принципів визначено розвиток академічного менторства, підтримку добробуту та психічного здоров'я аспірантів, посилення міждисциплінарності, розвиток компетентностей для міжнародних дослідницьких проєктів.

У Звіті з упровадження ERA (2024) [10] акцентовано на узгодженості докторської освіти з європейськими демократичними цінностями, інклюзивністю, інноваційністю та відкритістю науки. Програма EUA 2026, звіти EURODOC, а також рамки EUA-CDE [12] визначають міждисциплінарність, формування трансферних компетентностей і мобільність як стратегічні напрямки розвитку докторських шкіл. Болонська декларація, Тиранське міністерське комюніке (2024 [2]) підкреслюють важливість гармонізації, академічної мобільності та структурованої докторської підготовки.

Серед ключових напрямів трансформації докторської підготовки виокремлюють поширення практик відкритої науки (open science), що підвищує релевантність досліджень і сприяє формуванню конкурентоспроможних науковців. У 2010 - 2024 рр. докторська освіта активно інтегрується в європейські політики відкритої науки (Open Science), академічної мобільності та інтернаціоналізації.

Європейська стратегія відкритої науки підкреслює прозорість, доступність та міжнародну співпрацю як базові принципи оновлення змісту PhD-підготовки. Докторанти мають опанувати культуру відкритого доступу, відкритих даних і відкритих методів, відповідального використання цифрових технологій і ШІ. Вимоги open science інтегруються в зміст PhD-програм через модулі з академічного письма, дослідницької етики, управління науковими даними.

Пріоритетні тенденції ERA Policy Agenda [10], Horizon Europe, Bologna Implementation Report (2024) та Tirana Communiqué (2024) [2], як показує аналіз, засвідчують розвиток компетентнісної моделі підготовки; розвиток універсальних і трансверсальних навичок (soft skills) здобувачів; індивідуальні освітні траєкторії, дотримання стандартів відкритої науки. Аналітичні звіти EUA-CDE (European University Association – Council for Doctoral Education) упродовж 2020 – 2024 рр. [8-10] наголошують на необхідності формування в аспірантів цифрової грамотності, навичок ефективної наукової комунікації та академічного лідерства.

Дедалі більшого значення у сучасній вищій освіті набуває культура академічного наставництва, що розглядається як структурований і водночас міжособистісний процес, спрямований на підтримку особистісного, освітнього

й професійного розвитку, формування професійної ідентичності молодих дослідників.

Отже, європейська модель модернізації докторської освіти характеризується системністю, орієнтацією на якість, відкритістю, інноваційністю та відповідністю сучасним науковим і соціальним викликам, що визначає її концептуальне значення для оновлення змісту PhD-підготовки.

2.Інновації у змісті підготовки здобувачів PhD в Україні

В Україні система підготовки докторів філософії з освітніх наук характеризується динамічним оновленням змісту, форм, технологій освітнього процесу, що враховує вимоги Професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти» (2021, 2024), в якому наголошено на якості викладання, створенні навчально-методичного забезпечення та організації індивідуальної і групової роботи (<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vykladach-zakladu-vyshchoi-osvity1466>). Професійна компетентність викладача ЗВО, яку має набути майбутній доктор філософії, охоплює ціннісні орієнтації й академічну культуру; систему знань із педагогіки, психології, методології та філософії науки; вміння й навички дослідницької, аналітичної, педагогічної та проєктної діяльності; здатність виконувати роль консультанта, наставника (ментора), тьютора, фасилітатора чи тренера в умовах змішаного та дистанційного навчання; розвиток soft skills, зокрема критичного й системного мислення, креативності, етичного лідерства, міжкультурної взаємодії, командної роботи. Ці характеристики узгоджуються з концепціями докторської підготовки в країнах ЄС, рамками EUA-CDE. Таким чином, інновації у змісті професійної підготовки майбутніх докторів філософії в Україні впроваджуються на перетині нормативних документів, адаптації до викликів воєнного часу та інтеграції європейських наукових цінностей. Суттєвим аспектом змісту підготовки є інтеграція принципів відкритої науки та цифрових практик; проведення вебінарів, віртуальних шкіл в межах неформальної складової, що дедалі частіше забезпечують міжнародну співпрацю та частково компенсують обмеження академічної мобільності, спричинені війною.

Важливою складовою змісту PhD-підготовки в Україні, як зауважено у статті О.Фаст [13]), стає тема стійкості. Якщо європейські рамки часто акцентують увагу на сталому розвитку інституцій, то в Україні стійкість розглядається як здатність науки й освіти ефективно функціонувати в умовах воєнної турбулентності. Українські університети демонструють «культуру стійкості», що охоплює адаптивність, соціальну відповідальність, залученість.

Це узгоджується з баченням EUA-CDE (2022) [11] докторської підготовки як соціально вбудованого процесу. L. Zinner, B.Lindorfer, O'Reilly [27] підтверджують поступовий перехід до компетентнісно орієнтованої докторської освіти, для якої властиві інтеграція трансверсальних навичок (комунікація, етичне лідерство та критичне мислення).

Емпірична частина дослідження передбачала спостереження за освітнім процесом у PhD-програмах з освітніх наук Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2023/docs/onp/onp_2023_osvitni_ped_nauki_51432.pdf), Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (http://ipood.com.ua/data/Aspirantura/Doc_2023/ONP_011_2023_2024.pdf), Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, участь у круглих столах і фокус-групах; інтерв'ю з докторантами, науково-педагогічними працівниками, адміністративними координаторами та розробниками програм, а також аналіз звітів самооцінювання PhD-програм; матеріалів акредитацій,

Як показує проведений аналіз, партнерські ЗВО забезпечують умови, необхідні для підготовки PhD: психологічну підтримку; інституційну систему забезпечення якості (моніторинг освітніх компонентів, внутрішній аудит, участь стейкхолдерів), розвиток культури академічної доброчесності і традицій наукового наставництва. Аналіз практик засвідчує, що освітньо-наукові програми забезпечують баланс між освітнім та науковим компонентами, зосереджуються на підготовці дослідників, здатних до інноваційної, проектної та педагогічної діяльності. Особливістю освітньо-наукових програм є орієнтація на поєднання формального та неформального навчання, що підвищує самостійність і досліднику автономію здобувача.

Серед інноваційних дисциплін: **«Етика наукового пошуку: філософські, мовні аспекти»**, що інтегрує філософські, методологічні та лінгвістичні підходи, формує академічну культуру, мовну компетентність дослідника, навички відповідального використання джерел; «Інноваційні компетентності доктора філософії», орієнтована на розвиток критичного й креативного мислення, здатності до ініціювання, розроблення та впровадження інноваційних проєктів; «Управління науковими проєктами» - формує навички грантової діяльності, управління науковими ресурсами, що відповідає вимогам Horizon Europe; «Порівняльна педагогіка вищої школи» та «Професійна майстерність викладача ЗВО на засадах європеїзації» поглиблюють методологічну культуру та педагогічну майстерність здобувачів.

Зокрема, інноваційний компонент ОНП Освітні науки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка включає курс «Етика наукового пошуку: філософські, мовні аспекти». Академічна культура розглядається як сукупність цінностей (чесність, довіра, повага, відповідальність), а її значення підсилюється в Тиранському комюніке (2024). Академічна доброчесність визначається ключовим чинником довіри до європейського простору вищої освіти. У зміст дисципліни включено рекомендації провідних організацій: ENAI, ICAI, ENRIO; модуль доброчесного використання інформації; проходження онлайн-курсу «Академічна доброчесність» (EdEra); вивчення лінгвістичних аспектів академічного дискурсу та мовної культури дослідника [дет.: 23].

Для реалізації змісту використовуються методичні інновації: проблемно-пошукові, проєктні, діалогічні та рефлексивні методи; авторські майстерні наукових наставників; симуляційні завдання, рефлексивні щоденники, аналітичні семінари. Цифрові інновації включають використання платформ Coursera, Prometheus, EdEra, інструментів для роботи з бібліографією (Zotero, Mendeley) та систем антиплагіату (Unicheck, Turnitin) як засобів розвитку цифрової компетентності та підтримки дослідницької діяльності. Здобувачі навчаються працювати з наукометричними базами даних (Scopus, Web of Science, DOAJ) та цифровими ідентифікаторами (ORCID, DOI), що забезпечує академічну прозорість і підзвітність дослідника.

В освітні компоненти «Професійна майстерність викладача ЗВО на засадах європеїзації» інтегруються питання інклюзивного та травмознавчого менторства, особливо для внутрішньо переміщених студентів та молодих дослідників, які пережили розрив інституційної підтримки, що потребує підготовлених наставників.

Таким чином, аналіз українського досвіду підготовки здобувачів PhD засвідчує поступову трансформацію докторської освіти в напрямі компетентісно орієнтованих програм; здатність адаптувати освітньо-наукові програми до викликів воєнного часу, підтримуючи академічну мобільність, міжнародну співпрацю та стійкість дослідницького середовища.

Отримані результати дозволяють простежити вплив європейських наукових цінностей на модернізацію українських PhD-програм та їх узгодження з міжнародними практиками. У цьому контексті розглянемо підходи до змісту професійної підготовки здобувачів PhD у Польщі.

3. Інновації у змісті професійної підготовки здобувачів PhD у Польщі

Реформування докторської освіти Польщі в контексті імплементації положень Болонського процесу та Європейської рамки кваліфікацій зумовило системне оновлення змісту професійної підготовки. Важливою передумовою цих трансформацій стало ухвалення Закону «Prawo o szkolnictwie wyższym i paucie» (2018), який започаткував функціонування докторських шкіл як інноваційної моделі організації підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти [20]. Це забезпечило перехід до програм, структурованих відповідно до сучасних європейських стандартів і орієнтованих на формування комплексних дослідницьких, педагогічних, управлінських та міждисциплінарних компетентностей.

Суттєвим кроком інновацій стало впровадження модульних програм, побудованих відповідно до результатів навчання восьмого рівня Польської та Європейської рамок кваліфікацій (EUA-CDE, 2022 [11]). У структурі більшості докторських шкіл, наприклад, у Познанській політехніці [26] виокремлюють три змістові блоки: базовий (Basic module), що охоплює методологію наукового дослідження, філософію науки, академічне письмо та етику; дисциплінарний (Lecture/Disciplinary module) – забезпечує поглиблену наукову та фахову підготовку; модуль загальних (transferable) компетентностей – курси з комунікації, управління науковими проєктами, цифрових технологій, інноваційного мислення.

Важливою інновацією є запровадження індивідуального дослідницького плану (Indywidualny Plan Badawczy, IPB), що визначає траєкторію наукового розвитку здобувача: планування дисертаційного дослідження, публікаційної діяльності, участі в міжнародних проєктах, академічній мобільності та викладацькій діяльності [University of Silesia in Katowice, IRP 2023/2024 [25]. Виконання індивідуального дослідницького плану, за інформацією Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego про програму «Doktorat wdrożeniowy» контролюється через проміжну оцінку, що є механізмом забезпечення якості та підзвітності докторанта і наукового керівника [19].

Удосконалення супервізії проявляється в поширенні дво- та мульти-наставництва, регулярному моніторингу академічного прогресу, організації семінарів дослідницької добросовісності та програм професійного розвитку супервізорів. Такі підходи відповідають рекомендаціям Європейської асоціації університетів (EUA-CDE) [11].

Сучасні докторські школи Польщі активно переходять від традиційної «кафедральної» моделі до інтердисциплінарних моделей навчання (EUA-CDE Survey, 2025 [12]). Показовою є діяльність Interdisciplinary Doctoral School of Lodz University of Technology, де освітня програма поєднує core curriculum, міждисциплінарні курси, командні дослідження та програми розвитку академічної кар'єри [15]. Такий підхід формує здатність працювати в мультидисциплінарних командах, застосовувати сучасні аналітичні методи та інтегрувати різні наукові підходи.

У Школі докторантській гуманістичних наук Варшавського університету дисциплінарна підготовка поєднується з розвитком загальнонаукових і міждисциплінарних компетентностей [<https://szkolydoktorskie.uw.edu.pl/program-ksztalcenia/>]. Програма передбачає методологічні курси, міждисциплінарні заняття, модулі з академічного письма, етики досліджень і навичок презентації. Закцентована увага на здатності докторантів до критичної оцінки наукового доробку, автономного дослідження, а також відповідальності за виконання функцій у науковому середовищі [<https://irk.uw.edu.pl/pl/offer/SzD2024/programme/1-SzD-Hum-Fil/>].

Програми докторантських шкіл Ягелонського університету структуровані за блоками: методологічний, поглиблених наукових компетентностей, додаткових компетентностей (мовних, цифрових, управлінських), а також спеціалізований дисциплінарний блок. [<https://szkoladoktorska.cm-uj.krakow.pl/pl/program-ksztalcenia/>].

У програмі підготовки докторів філософії в Akademia Ignatianum w Krakowie наголошено на формуванні компетентності до критичної оцінки доробку дисципліни та власного внеску, готовності виконувати соціальні обов'язки дослідника і викладача, а також співпрацювати зі стейкхолдерами та підтримувати розвиток гуманітаристики інноваційними засобами [4].

Особливістю польської моделі є програма «Doktorat wdrożeniowy», що поєднує академічну підготовку з практичною діяльністю на підприємстві або в організації-партнері (Implementation Doctorate – AMU [5]; University of Szczecin – Industrial PhD [14]). Програма охоплює курси з інноваційного менеджменту, комерціалізації результатів досліджень, роботи з інтелектуальною власністю та обов'язкове тривале стажування на виробництві. Такий формат сприяє здатності виконувати наукові та прикладні завдання, працювати в індустріальних R&D-командах і генерувати конкурентоспроможні інноваційні рішення. (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2025 [19]; University of Szczecin, 2022 [14]).

Польські програми активно впроваджують політику інтернаціоналізації, зокрема через проєкт STER NAWA Політехніки в Лодзі, що передбачає англomовні освітні модулі, міжнародні стажування, викладання за участю іноземних професорів та розвиток soft skills у глобальному академічному середовищі [<https://p.lodz.pl/en/studies/ster-nawa-project-ids-tul>]. У низці досліджень підкреслюється, що польські докторські школи відіграли важливу роль у підтримці докторантів з України, створюючи умови для продовження досліджень та академічної інтеграції [24].

Польща як держава-член ЄС інтегрує основні європейські стандарти у системи докторської освіти. Програми третього циклу в Польщі передбачають глибоку спеціалізацію, розвиток дослідницьких компетентностей, залучення здобувачів до проєктів університетів та галузевих наукових центрів. Польське законодавство про вищу освіту та науку (2018) [20] визначає докторські школи як ключову складову підготовки наукових кадрів, надаючи їм статус стратегічних установ у системі академічних досліджень.

Таким чином, польські докторські програми демонструють комплексний підхід до підготовки здобувачів PhD, поєднуючи глибоку спеціалізацію, розвиток дослідницьких компетентностей, міждисциплінарність, інноваційність, академічну мобільність та інтеграцію у міжнародний науковий простір. Спільні з українським досвідом елементи включають орієнтацію на академічну автономію, розвиток трансверсальних навичок та забезпечення соціальної відповідальності докторантів.

Важливо зазначити, що співпраця університетів обох країн, зокрема у межах проєкту MEiN–PW [18], спрямована на вдосконалення управління закладами вищої освіти, підвищення якості досліджень і створення спільних освітньо-наукових ініціатив. Прикладом є партнерство СумДПУ з Університетом VIZJA (Польща), що реалізується в межах міжнародного проєкту «*ESPERIDTA – European Studies for Supporting Polish Education and Research in Digital Transformation: Interdisciplinary Approach*» (Grant Agreement No. 101172710 – ESPERIDTA – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH) через спільні наукові ініціативи: організовано зимові школи, міжнародні стажування викладачів та аспірантів, круглі столи й конференції, спрямовані на інтеграцію європейських освітніх практик, розвиток академічної культури, цифрової компетентності та міждисциплінарної підготовки здобувачів PhD.

Через таку співпрацю, зауважує О.Фаст [13], університети розпочали інституціоналізувати центри менторства, розробляти навчальні модулі для наставників і формалізувати ролі менторів у рамках навчальних програм.

У рамках модуля Erasmus+ Jean Monnet для аспірантів у галузі знань «01 Освіта / Педагогіка» онлайн-модулі менторства було реалізовано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.

Дискусія. Незважаючи на активну трансформацію докторської освіти в Україні та ЄС, існують помітні відмінності у підходах до впровадження інновацій та забезпечення системності підготовки здобувачів PhD. У провідних європейських університетах, зокрема в Польщі, широко застосовуються структуровані моделі докторських шкіл, що поєднують дисциплінарну підготовку, міждисциплінарні курси, розвиток трансферних компетентностей і індивідуальні дослідницькі плани, а також інтегрують принципи відкритої науки та академічної доброчесності (EUA-CDE, 2022; IDS TUL, 2023/2024).

В Україні процес трансформації відбувається поступово, і окремі заклади вищої освіти (СумДПУ, КІНУ, ІПООД) демонструють приклади компетентісно орієнтованої підготовки, запровадження цифрових платформ, академічного наставництва та розвитку soft skills. Проте національна система ще не має єдиних інституційних стратегій щодо використання інноваційних технологій, цифрових інструментів і принципів open science на рівні всіх програм PhD.

Порівняння українського та польського досвіду демонструє, що ключовими чинниками ефективної докторської освіти є системність, прозорість, чітке визначення ролей докторантів і наставників, а також інтеграція міждисциплінарних та міжнародних практик. Польські програми активно впроваджують моделі індивідуальних планів досліджень, дво-і мульти-наставництво, академічну мобільність і співпрацю з промисловими партнерами, що дозволяє здобувачам PhD працювати у мультидисциплінарних командах та реалізовувати інноваційні проекти.

Водночас українські університети під час воєнної турбулентності приділяють особливу увагу темам стійкості, соціальної відповідальності та адаптивності, що формує національну специфіку докторської освіти. Спільні проекти з польськими університетами (наприклад, ESPERIDTA у співпраці з VIZJA University та СумДПУ) сприяють обміну досвідом, інтеграції європейських практик, розвитку академічної культури та цифрових компетентностей здобувачів PhD.

Таким чином, хоча українська система наближається до європейських стандартів, відсутність узгоджених національних стратегій створює неоднорідність у практиках і очікуваннях щодо підготовки докторів філософії. Подальший розвиток потребує запровадження інституційних рамок, які

забезпечать відповідність освітніх програм міжнародним нормам, розвиток компетентностей для міждисциплінарних та глобальних досліджень, а також підтримку академічної доброчесності і цифрової грамотності.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що європейські наукові цінності та ключові документи ЄС (Salzburg Principles, ERA Policy Agenda, Bologna Implementation Report, Tirana Communiqué) формують концептуальні засади модернізації докторської освіти, визначають стандарти академічної доброчесності, міждисциплінарності, розвитку трансверсальних компетентностей та відкритої науки.

В Україні інновації у змісті PhD-підготовки проявляються в модернізації освітньо-наукових програм, інтеграції цифрових технологій, розвитку академічної культури та етичних компетентностей докторантів, а також формуванні стійкості та соціальної відповідальності в умовах воєнних та інтеграційних викликів. Емпіричне дослідження підтверджує поступовий перехід до компетентнісно орієнтованої підготовки, інтеграцію трансверсальних навичок, індивідуалізацію освітніх траєкторій та підтримку академічного наставництва.

Польська модель PhD-підготовки демонструє системність і структурованість через функціонування докторських шкіл, модульні програми, індивідуальні дослідницькі плани, дво- та мульти-наставництво, міждисциплінарність і інтеграцію принципів open science. Особливу роль відіграють програми «Doktorat wdrożeniowy», міжнародні стажування та розвиток компетентностей у контексті глобального академічного середовища.

Порівняльний аналіз України та Польщі виявив спільні пріоритети: розвиток академічної мобільності, дослідницької автономії, інтеграція європейських наукових цінностей та практик. Співпраця університетів обох країн сприяє впровадженню європейських стандартів у національні програми та розвитку спільних освітньо-наукових ініціатив.

Узагальнення результатів підкреслює необхідність системного впровадження інституційних стратегій у підготовці здобувачів PhD в Україні, що забезпечує прозорість, академічну доброчесність, розвиток ключових компетентностей та відповідність міжнародним стандартам. Такий підхід є передумовою підвищення якості національної докторської освіти та її інтеграції у європейський освітньо-науковий простір.

Перспективи. Подальші дослідження та розвиток PhD-підготовки в Україні та Польщі можуть зосереджуватися на формуванні цілісних інституційних стратегій, що забезпечують інтеграцію європейських стандартів, інноваційних методів навчання та цифрових компетентностей

докторантів. Важливим напрямом є розширення практик міждисциплінарних та міжнародних програм, розвиток супервізійних моделей, підтримка академічної доброчесності та відкритої науки. Розширення міжнародної співпраці, зокрема через спільні програми та стажування з польськими університетами, створює умови для підвищення конкурентоспроможності та інтеграції українських докторантів у глобальний науковий простір.

Література

1. Міжнародний освітній простір: розвиток в умовах соціокультурної трансформації : монографія / Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець та кол. авт. ; за заг. ред. Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець. Ужгород : РІК-У, 2025. 392 с. ISBN 978-617-8596-01-9
2. Міністерська конференція Європейського простору вищої освіти Тирана (2024). URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/tiranacomunique_ehea_neo_here_en_ua.pdf
3. Abdi S., Pizzolato D., Nemery B., & Dierickx K. Educating PhD students in research integrity in Europe. *Science and Engineering Ethics*, 27(2), 1–18, 2021. <https://doi.org/10.1007/s11948-021-00290-0>
4. Akademia Ignatianum w Krakowie. Szkoła Doktorska – Filozofia: program kształcenia. Kraków: Akademia Ignatianum, 2025. URL: https://usos-irk.ignatianum.edu.pl/pl/offer/D_25_26/programme/FIL-SD/
5. Adam Mickiewicz University. Doktorat Wdrożeniowy (Implementation Doctorate). Poznań: AMU. URL: <https://phdstudies.amu.edu.pl/doktorat-wdrozeniowy/?lang=en>
6. ALLEA. The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition. All European Academies, 2017. URL: <https://allea.org/code-of-conduct/>
7. Cardoso S. The transformation of doctoral education: Responding to the needs and expectations of society and candidates. *Teaching in Higher Education*, 29(12), 2205–2215, 2024. <https://doi.org/10.1080/13562517.2024.2306255>
8. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on achieving the European Education Area by 2025 (COM/2020/625 final). 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>
9. European Commission. (2021). European Research Area policy agenda: Overview of actions for the period 2022–2024. Directorate-General for Research and Innovation. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf

10. European Commission. Implementation of the European Research Area (ERA): Strengthening Europe's research and innovation. The ERA's journey and future directions (COM/2024/490 final). 2024. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/1bde0a38-7c86-4e6c-a4b8-7f9605d9e7e7_en?filename=com_2024_490_en.pdf

11. EUA-CDE. Building the foundations of research: A vision for the future of doctoral education in Europe. European University Association – Council for Doctoral Education, 2022. URL: <https://www.eua.eu/publications/positions/building-the-foundations-of-research.html>

12. EUA-CDE. Who we are. European University Association – Council for Doctoral Education, 2025. URL: <https://eua-cde.org/who-we-are.html>

13. Fast O. L. Academic and professional support for PhD candidates in the context of quality assurance of doctoral education under wartime conditions. *Academic Studies. Series «Pedagogy»*, 4, 108–113, 2024. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.4-15>

14. Industrial PhD (Doktorat wdrożeniowy). University of Szczecin. URL: <https://usz.edu.pl/en/industrial-phd>

15. Interdisciplinary Doctoral School of Lodz University of Technology. *Organizational Regulations*. Łódź: IDS TUL, жовтень 2024. URL: <https://ids.p.lodz.pl/sites/ids/files/2024-10/Organizational%20Regulations%20October%202024.pdf>

16. Korda M., Fedchyshyn N., Shulhai A., Klishch I., Shevchuk O. European traditions of Doctors of Philosophy training. *Medical Education*, 1. 2023. 68–75. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.1.13818>

17. Kovačević M., Bitušiková A., Dagen T. Emergence of current European thinking and policies on doctoral education. *European Journal of Education*, 57(4), 523–539, 2022. <https://doi.org/10.1111/ejed.12515>

18. MEiN-PW, Związek Rektorów Uczelni Ukrainy. Raport Nr 3. Sytuacja doktorantów uczelni ukraińskich podczas agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę a wsparcie w uczelniach polskich. Warszawa: Politechnika Warszawska, 2022. URL: https://zvo.knu.ua/uploads/p_39_27799472.pdf

19. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Informacje o programie „Doktorat wdrożeniowy”. Warszawa: MNiSW, 2025. URL: <https://www.gov.pl/web/nauka/informacje-o-programie-doktorat-wdrozeniowy>

20. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Konstytucja dla Nauki: Przewodnik po reformie. Warszawa: MNiSW, 2018. 56 c. URL: <https://www.mnsw.gov.pl>

21. Salzburg 2005 – Conclusions and Recommendations: Bologna Seminar on “Doctoral Programmes for the European Knowledge Society”, Salzburg, 3–5 February 2005. Salzburg: EUA, 2005. URL: <https://www.eua.eu/publications/positions/salzburg-2005-conclusions-and-recommendations.html>

22. Salzburg II Recommendations: European Universities’ Achievements since 2005 in Implementing the Salzburg Principles. Brussels: EUA, 2010. URL: <https://www.eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>

23. Semenog O., Kapranov, Y. Advancing ukrainian phd education through the integration of european scientific values: key principles and practices. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. 13(7), 126 – 134. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i7-018>

24. Sytuacja doktorantów uczelni ukraińskich po wybuchu wojny. Raport KRD. Krajowa Reprezentacja Doktorantów, Warszawa, 2022. URL: <https://krd.edu.pl/raport-ukraina>

25. University of Silesia in Katowice. Individual Research Plan 2023/2024. Doctoral School, University of Silesia in Katowice. URL: <https://us.edu.pl/szkola-doktorska/en/indywidualny-plan-badawczy/indywidualny-plan-badawczy-2023-2024/>

26. Politechnika Poznańska (Poznań University of Technology). Implementation Doctorate – Doktorat Wdrożeniowy. Poznań: PUT. URL: <https://architektura.put.poznan.pl/en/doktorat-wdrozeniowy>

27. Zinner L., Lindorfer B., O’Reilly A. Leadership in changing doctoral education. *European Journal of Education*. 2022. 57(4). C. 540 – 553. <https://doi.org/10.1111/ejed.12517>

References APA

1. Avsheniuk, N. M., & Tovkanets, H. V. (Eds.). (2025). *Mizhnarodnyi osvितnii prostir: rozvytok v umovakh sotsiokulturnoi transformatsii* [International educational space: Development under conditions of sociocultural transformation]. RIK-U. ISBN 978-617-8596-01-9. [in Ukrainian].

2. Ministerial Conference of the European Higher Education Area. (2024). *Tirana Communiqué*. [in Ukrainian]. https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/tiranacomunique_ehea_neo_here_en_ua.pdf

3. Abdi, S., Pizzolato, D., Nemery, B., & Dierickx, K. (2021). Educating PhD students in research integrity in Europe. *Science and Engineering Ethics*, 27(2), 1–18. <https://doi.org/10.1007/s11948-021-00290-0>

4. Akademia Ignatianum w Krakowie. (2025). *Szkola Doktorska – Filozofia: program kształcenia*. https://usos-irk.ignatianum.edu.pl/pl/offer/D_25_26/programme/FIL-SD/
5. Adam Mickiewicz University. (n.d.). *Doktorat Wdrożeniowy (Implementation Doctorate)*. <https://phdstudies.amu.edu.pl/doktorat-wdrozeniowy/?lang=en>
6. ALLEA. (2017). *The European Code of Conduct for Research Integrity* (Revised ed.). <https://allea.org/code-of-conduct/>
7. Cardoso, S. (2024). The transformation of doctoral education: Responding to the needs and expectations of society and candidates. *Teaching in Higher Education*, 29(12), 2205–2215. <https://doi.org/10.1080/13562517.2024.2306255>
8. European Commission. (2020). *Communication... on achieving the European Education Area by 2025 (COM/2020/625 final)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>
9. European Commission. (2021). *European Research Area policy agenda: Overview of actions for the period 2022–2024*. https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf
10. European Commission. (2024). *Implementation of the European Research Area (ERA): Strengthening Europe’s research and innovation. The ERA’s journey and future directions (COM/2024/490 final)*. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/1bde0a38-7c86-4e6c-a4b8-7f9605d9e7e7_en?file-name=com_2024_490_en.pdf
11. EUA-CDE. (2022). *Building the foundations of research: A vision for the future of doctoral education in Europe*. <https://www.eua.eu/publications/positions/building-the-foundations-of-research.html>
12. EUA-CDE. (2025). *Who we are*. <https://eua-cde.org/who-we-are.html>
13. Fast, O. L. (2024). Academic and professional support for PhD candidates in the context of quality assurance of doctoral education under wartime conditions. *Academic Studies. Series «Pedagogy»*, 4, 108–113. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.4-15>
14. University of Szczecin. (n.d.). *Industrial PhD (Doktorat wdrożeniowy)*. <https://usz.edu.pl/en/industrial-phd>
15. Interdisciplinary Doctoral School of Lodz University of Technology. (2024, October). *Organizational Regulations*. <https://ids.p.lodz.pl/sites/ids/files/2024-10/Organizational%20Regulations%20October%202024.pdf>
16. Korda, M., Fedchyshyn, N., Shulhai, A., Klishch, I., & Shevchuk, O. (2023). European traditions of Doctors of Philosophy training. *Medical Education*, (1), 68–75. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.1.13818>

17. Kovačević, M., Bitušiková, A., & Dagen, T. (2022). Emergence of current European thinking and policies on doctoral education. *European Journal of Education*, 57(4), 523–539. <https://doi.org/10.1111/ejed.12515>
18. MEiN-PW, & Związek Rektorów Uczelni Ukrainy. (2022). *Raport Nr 3. Sytuacja doktorantów uczelni ukraińskich podczas agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę a wsparcie w uczelniach polskich*. https://zvo.knu.ua/uploads/p_39_27799472.pdf [in Polish].
19. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. (2025). *Informacje o programie “Doktorat wdrożeniowy”*. <https://www.gov.pl/web/nauka/informacje-o-programie-doktorat-wdrozeniowy> [in Polish].
20. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. (2018). *Konstytucja dla Nauki: Przewodnik po reformie*. <https://www.mnisw.gov.pl> [in Polish].
21. EUA. (2005). *Salzburg 2005 – Conclusions and Recommendations*. <https://www.eua.eu/publications/positions/salzburg-2005-conclusions-and-recommendations.html>
22. EUA. (2010). *Salzburg II Recommendations*. <https://www.eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>
23. Semenog, O., & Kapranov, Y. (2025). Advancing Ukrainian PhD education through the integration of European scientific values: Key principles and practices. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 13(7), 126–134. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i7-018>
24. Krajowa Reprezentacja Doktorantów. (2022). *Sytuacja doktorantów uczelni ukraińskich po wybuchu wojny. Raport KRD*. <https://krd.edu.pl/raport-ukraina> [in Polish].
25. University of Silesia in Katowice. (2023). *Individual Research Plan 2023/2024*. <https://us.edu.pl/szkola-doktorska/en/indywidualny-plan-badawczy/indywidualny-plan-badawczy-2023-2024/>
26. Poznań University of Technology. (n.d.). *Implementation Doctorate – Doktorat Wdrożeniowy*. <https://architektura.put.poznan.pl/en/doktorat-wdro%C5%BCeniowy>
27. Zinner, L., Lindorfer, B., & O’Reilly, A. (2022). Leadership in changing doctoral education. *European Journal of Education*, 57(4), 540–553. <https://doi.org/10.1111/ejed.12517>

INFORMACJE O AUTORACH *(ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ)*

Redakcja naukowa (Наукове редагування):

Nataliia Tsyhanovska (Наталія Цигановська)

<https://orcid.org/0000-0001-8168-4245>

Magister fizycznego wychowania i sportu, zawiadowca kadencji fizycznej kultury i zdrowia, mistrz sportu z gimnastyki sportowej, Charkowska Państwowa Akademia Kultury i Zdrowia, Ukraina; członek Ukrainського Stowarzyszenia Specjalistów Kultury Fizycznej i Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji Ruchowej (GO "UAF RF i FR"); członek Polskiego Towarzystwa Nauk, n. Grudziądz, Polska.

Dariusz W. Skalski (Даріуш В. Скальські)

<https://orcid.org/0000-0003-3280-3724>

Doktor habilitowany nauk pedagogicznych, kandydat nauk o kulturze fizycznej, inżynier bezpieczeństwa narodowego, profesor, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska. Profesor Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi, m. Równe, Ukraina; wiceprezes Polskiego Towarzystwa Nauk, m. Grudziądz, Polska. / Доктор педагогічних наук, кандидат наук з фізичної культури, інженер з національної безпеки, професор, Академія Фізичного Виховання та Спорту імені Єнджея Снядецького, м. Гданськ, Польща. Професор Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна; Віце-президент Польського товариства наук, м. Грудзьондз, Польща.

Bogdan Kindzer (Богдан Кіндзер)

<https://orcid.org/0000-0002-7503-4892>

Kandydat nauk fizycznych w zakresie wychowania fizycznego i sportu, docent, profesor Katedry Sermierki, Boks i Narodowych Sztuk Walki, Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, m. Lwów, Ukraina, Mistrz Sportu Ukrainy, sędzia kategorii międzynarodowej w karate Kyokushin. 5 Dan. Wiceprezes Narodowej Federacji KUUU, prezes Zachodnioukraińskiego Centrum Karate Kyokushin. Posiada orientalne metody uzdrawiania Taiji tsuan, bezkontaktowy masaż i diagnostykę, terapię sujok, karpo (katsu), shiatsu. / Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, професор кафедри «Фехтування, боксу та національних односторонь» Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна, майстер спорту України, суддя міжнародної категорії з Кіокушинкай карате. 5й Дан. Віце президент Національної федерації ККУУ, президент Західно-Українського центру Кіокушинкай карате. Володіє Східними методиками оздоровлення Тайдзі цуань, безконтактний масаж та діагностика, суджок терапія, каппо (кату), шиатсу.

Koordynator 7 nauczycieli akademickich i autor z Sumskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. A. S. Makarenka, m. Sumy, Ukraina (Координатор 7 академічних викладачів і автор Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, м. Суми, Україна):

Olena Semenog (Олена Миколаївна Семеног)

<https://orcid.org/0000-0002-8697-8602>

Doktor habilitowany nauk pedagogicznych, profesor, profesor katedry pedagogiki, kierownik Centrum partnerstwa naukowo-oświatowego i współpracy sieciowej; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A.S. Makarenka, miasto Sumy, Ukraina/ Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, керівник Центру науково-освітнього партнерства і мережевої взаємодії; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м.Суми, Україна

Autorzy (Автори)¹:

Andriy Andres (Андрій Андрес)

<https://orcid.org/0000-0002-7083-6271>

Kandydat nauk o wychowaniu fizycznym i sporcie, docent, docent Katedry Wychowania Fizycznego, Narodowy Uniwersytet „Politechnika Lwowska”, Lwów, Ukraina. / Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Dmytro Balaszow (Балашов Дмитро Іванович)

<https://orcid.org/0000-0001-7573-6598>

Kandydat nauk pedagogicznych, docent, docent katedry teorii i metodyki kultury fizycznej; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A. S. Makarenka, miasto Sumy, Ukraina / Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна.

Diana Bermudez (Бермудес Діана Валеріївна)

<https://orcid.org/0000-0001-8020-4721>

Kandydat nauk pedagogicznych, docent, kierownik katedry teorii i metodyki sportu; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A.S. Makarenka, miasto Sumy, Ukraina / Кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики спорту; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м. Суми, Україна.

Maryna Woichenko (Марина Анатоліївна Бойченко)

<https://orcid.org/0000-0002-0543-8832>

Doktor habilitowany nauk pedagogicznych, profesor, kierownik katedry pedagogiki; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A.S. Makarenka, miasto Sumy, Ukraina/ Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м.Суми, Україна.

---

¹ Według kolejności od pierwszej litery nazwiska według polskiego alfabetu / По порядку з першої літери від прізвища за польським алфавітом

Dawid Czarnecki (Давид Чарнецкі)

<https://orcid.org/0000-0002-6953-3951>

Specjalista ds. bezpieczeństwa narodowego, doktor nauk społecznych w zakresie nauk o bezpieczeństwie (Uniwersytet Warszawski, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych), Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska. / Фахівець з національної безпеки кандидат соціальних наук у галузі наук про безпеку (Варшавський університет, факультет політичних наук та міжнародних досліджень), Академія Фізичного Виховання та Спорту імені Єнджея Снядецького, м. Гданськ, Польща.

Olena Krawczenko (Олена Кравченко)

<https://orcid.org/0000-0002-4406-8133>

Starszy wykładowca w Katedrze Zdrowego Stylu Życia, Technologii i Bezpieczeństwa Życia, Charkowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny im. Simona Kuzneta, m. Charków, Ukraina. / Старший викладач кафедри здорового способу життя, технологій і безпеки життєдіяльності; Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Muchajło Lannoj (Михайло Олегович Лянной)

<https://orcid.org/0000-0002-3833-2890>

Kandydat nauk pedagogicznych, profesor, dyrektor Instytutu Naukowo-Dydaktycznego Kultury Fizycznej; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A. S. Makarenka, miasto Sumy, Ukraina / Кандидат педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту фізичної культури; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна.

Aleksander Iwanowicz Orłow (Олександр Іванович Орлов)

<https://orcid.org/0009-0003-3965-2620>

Kandydat nauk pedagogicznych, adiunkt, zasłużony trener Ukrainy, doktorant Ukraińskiego Uniwersytetu Państwowego im. Muchajła Drahomanowa, m. Kijów, Ukraina. / Кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений тренер України, докторант Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна.

Larisa Michajłowna Gunina-Orłowa (Лариса Михайлівна Гуніна-Орлова)

<https://orcid.org/0000-0002-6207-1117>

Doktor habilitowany nauk biologicznych, profesor, profesor Katedry Technologii Poprawy Zdrowia i Kultury Fizycznej i Rehabilitacji Sportowej, Państwowy Uniwersytet Podatkowy, m. Irpin, Ukraina. / Доктор біологічних наук, професор, професор кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації Державного податкового університету, м. Ірпін, Україна.

Aleksander Prokhorov (Олександр Прохоров)

<https://orcid.org/0009-0007-0424-6226>

Magister socjologii i pracy socjalnej, Politechnika Lwowska, doktorant Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, m. Lwów, Ukraina. / Магістр соціології та Соціальної роботи Національний університет Львівська політехніка, аспірант Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна

Irina Protsenko (Ірина Іванівна Проценко)

<https://orcid.org/0000-0003-1792-7200> Kandydat nauk pedagogicznych, docent, docent katedry pedagogiki; Sumyjski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A.S. Makarenka, m. Sumy, Ukraina/ Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м. Суми, Україна.

Liliana Radowa (Ліліана Рядова)

<https://orcid.org/0000-0003-0437-1418>

Kandydat nauk o Wychowaniu Fizycznym i Sporcie, docent, docent Katedry Zdrowego Stylu Życia, Technologii i Bezpieczeństwa Życia im. Simon Kuznets Charkowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny, Charków, Ukraina. / Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри здорового способу життя, технологій і безпеки життєдіяльності; Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Alina Sbruieva (Аліна Сбруєва)

<https://orcid.org/0000-0002-1910-0138>

Doktor habilitowany nauk pedagogicznych, Profesor, Profesor katedry pedagogiki, Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny w Sumach im. A. S. Makarenki, m. Sumy, Ukraina./ доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми, Україна.

Nataliia Tsyhanovska (Наталія Цигановська)

ORCID: 0000-0001-8168-4245

Mistrz sportu w gimnastyce, kierownik Katedry Kultury Fizycznej i Zdrowia, Charkowska Państwowa Akademia Kultury, m. Charków, Ukraina; członkini Polskiego Towarzystwa Nauk. / Майстер спорту зі спортивної гімнастики, завідувач кафедри фізичної культури і здоров'я Харківської державної академії культури, м. Харків, Україна; член Польського товариства наук.

Dariusz W. Skalski (Даріуш В. Скальскі)

ORCID: 0000-0003-3280-3724

Polski i ukraiński pedagog, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska; Instytut Edukacyjno-Naukowy Ochrony Zdrowia w Narodowym Uniwersytecie Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi, m. Równe, Ukraina; wiceprezes Polskiego Towarzystwa Nauk. / Польський та український педагог, Академа Фізичного Виховання та Спорту імені Єнджея Снядецького, м. Гданськ, Польща; Інститут навчально-науковий охорони здоров'я Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна; віце-президент Польського товариства наук.

Bogdan Kindzer (Богдан Кіндзер)

ORCID: 0000-0002-7503-4892

Kandydat nauk fizycznych w zakresie wychowania fizycznego i sportu, docent, profesor Katedry Szermierki, Boks i Narodowych Sztuk Walki, Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, m. Lwów, Ukraina. / Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, професор кафедри «Фехтування, боксу та національних однокористувачів» Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна.

<https://twojestudia.pl/>
<https://ic.ac.kharkov.ua/>
<https://www.ldufk.edu.ua/>

Patronat naukowy:

POLSKIE TOWARZYSTWO NAUK

ISBN 978-83-974707-8-1